

گزارش بازدید کمیته الگوی کشت پژوهشگر دریاچه ارومیه و اساتید دانشگاه ارومیه

از طرح کشاورزی پایدار با راهبردمدیریت مشارکتی سیستمی جامع تولید IPCM

۳۱ تیر ۹۴

(*IPCM Integrated Participatory Crop Management*) (مدیریت مشارکتی سیستمی جامع تولید) یک مدل بومی است که بر اساس تجربیات بین المللی برای استقرار برنامه کشاورزی پایدار در شرایط کشاورزی ایران طراحی و تجربه شده است. طرح کشاورزی پایدار با راهبرد IPCM نوعی از کشت و زراعت است که مشارکت مردمی را در کاهش میزان مصرف آب و افزایش راندمان تولید در واحد سطح در حوضه آبریز دریاچه ارومیه مد نظر قرار می‌دهد. در سال ۲۰۱۴ میلادی، با پیگیری مدیران طرح بین المللی حفاظت از تالاب های ایران مستقر در سازمان حفاظت محیط زیست، پروژه استقرار برنامه کشاورزی پایدار با مدل IPCM در قالب اقدام مشترک دولت جمهوری اسلامی ایران (سازمان محیط زیست و جهاد کشاورزی)، دولت ژاپن و برنامه عمران سازمان ملل متحد (طرح حفاظت از تالاب های ایران) برای کمک به احیای دریاچه ارومیه تصویب و در ۷ شهرستان و ۴۱ روستا در حوضه دریاچه ارومیه اجرا شده است. این مدل با توجه به نتایج حاصل از اجرای این مدل در سایتهای تحت پوشش طرح حفاظت از تالاب های ایران در حوضه تالاب پریشان (۲۰۱۱) و در ادامه در حوضه دریاچه ارومیه (تالاب قوری گل و سیران گلی) که توسط SGP، تشکلهای غیردولتی محلی با مشارکت جهاد کشاورزی و محیط زیست (سالهای ۲۰۱۲ تا ۲۰۱۴) تصویب شده و در قالب پروژه کلیدی فعلی برای توسعه در حوضه دریاچه ارومیه مصوب و فاز اجرایی آن از اسفند ۱۳۹۲ هجری شمسی در دو سازمان جهاد کشاورزی آذربایجان غربی و شرقی شروع شد.

این مدل براساس درسهای آموخته شده، نتایج و تجربیات متنوع در حدود ۲۵۰ منطقه در کشور است که از سال ۲۰۰۲ تاکنون توسط SGP و در ادامه توسط تسهیلات محیط زیست جهانی (GEF)، بانک جهانی، فائو، سازمان همکاری های آسیایی و دفتر ترویج وزارت جهاد کشاورزی در شرایط کشاورزی کشور به عنوانی یک مدل بومی برای استقرار کشاورزی پایدار توسط مولف طراحی و ارائه گردید. به دلیل کارایی زیاد این مدل در استقرار کشاورزی سازگار با محیط زیست در سطح جامعه محلی و مشارکت پایدار مردم، این برنامه در سایر پروژه های برنامه عمران سازمان ملل متحد به ترتیب زمانی در طرح حفاظت از تالاب های ایران (۲۰۱۱)، طرح زاگرس مرکزی (۲۰۱۲) منطقه زاگرس مرکزی، مدیریت آب و خاک سد البرز بانک جهانی (۲۰۱۲)، حبله رود و منارید (۲۰۱۳) به صورت برنامه کار مشترک برنامه عمران سازمان ملل متحد با سازمان جنگلها و مراتع وزارت جهاد کشاورزی و معاونت محیط طبیعی سازمان حفاظت محیط و معاونت ترویج وزارت جهاد کشاورزی با راهبری مولف و مجری ملی برنامه در حال توسعه است.

در این برنامه ، به جای تاکید بر انتقال تکنولوژی وسخت افزار بر دانش وتوسعه فناوری سبز ، مشارکت آگاهانه ذینفعان، توانمندسازی نیروی انسانی و افزایش مهارتها نقش اصلی را بر عهده دارد . توانمند سازی و دخالت آگاهانه جوامع محلیبه ویژه در بخش روستایی و کشاورزان کوچک، مهمترین شاخص اقدام در این برنامه است که با فرایند تسهیلگری حرفه ای و تسهیلگران ماهر صورت می گیرد.

ماهیت اصلی این راهبرد ، ارتقای توان بالقوه خود یاری کشاورزان از طریق توانمند کردن ایشان برای به عهده گرفتن نقش فعال در برنامه ریزی و تصمیم گیری برای مدیریت مزارع بر اساس فنون کشاورزی پایدار برای حفاظت و احیای دریاچه ارومیه است

اهداف کلیدی:

- کمک به احیا و حفظ دریاچه ارومیه با مشارکت داوطلبانه کشاورزان در ارتقای شاخص بهره وری اقتصادی آب کشاورزی با استقرار برنامه های مدیریت تلفیقی آب - خاک - گیاه برای صرفه جویی ۳۵ درصدی آب در واحد سطح .
- مدیریت کیفی آب، کاهش فرسایش شیمیایی و فیزیکی خاک، کاهش سطح تبخیر با مدیریت آلاینده های شیمیایی صنعتی، پسماندها، ضایعات وزایدات در کشاورزی و استقرار برنامه CO-IPM
- سازماندهی "سامانه محلی مدیریت مشارکتی آب " برای مشارکت آگاهانه و سیستمی ذینفعان دولتی و مردم در حفاظت و احیای دریاچه و تغییر و تحول در برنامه های توسعه کشاورزی به سمت کشاورزی محافظ و احیا کننده دریاچه براساس معیشت و منفعت اقتصادی با شاخص اقتصاد - محیط زیست.

در تاریخ ۳۱ تیر ۹۴ بازدیدی متشکل از ۲۰ نفر از اعضا کمیته الگوی کشت پژوهشکده ، کارشناسان مجری طرح ، اعضا کمیته الگوی کشت سازمان جهاد کشاورزی و چند نفر از اعضا برجسته دانشکده کشاورزی دانشگاه ارومیه از مرکز خدمات روستای ترکمان در شهرستان ارومیه و سه مزرعه نمونه در روستای ساریگلو بعمل آمد که شرح آن بصورت تصویری و تشریحی ارائه میگردد :

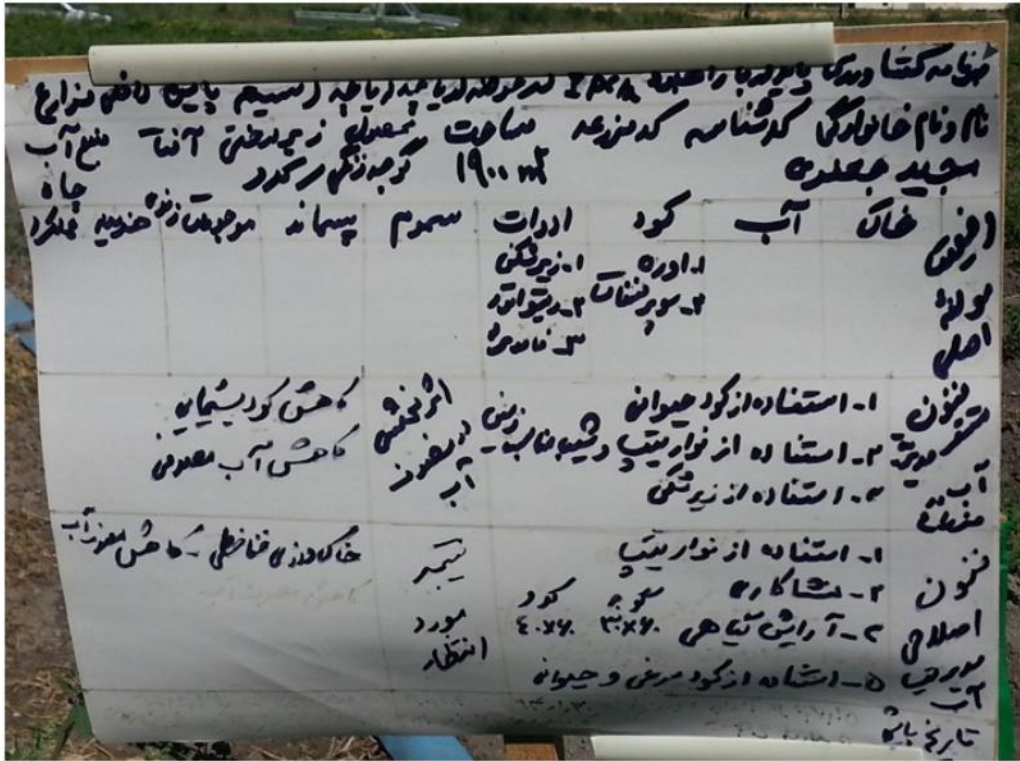

تشریح اهداف پروژه در مرکز خدمات روستای ترکمان توسط مجری طرح در استان

گزارش اعضا شرکت مجری میدانی طرح به اعضا شرکت کننده در بازدید

در مزرعه اول واقع در روستای ساریگلو ، مورد بازدید گروه که گیاه گوجه فرنگی کشت شده بود، به جای روش آبیاری سطحی غرقابی از روش تیپ و نیز از کود های بیولوژیکی استفاده شده بود که بنا به اظهار مسئول مربوطه در واحد سطح نیاز آب مصرفی امسال (تا پایان تیر ماه ۱۳۹۴) را حدود ۴۸ درصد کاهش داده بود. شایان ذکر است گزارش مکتوب میزان کاهش مصرف آب، تحلیل اقتصادی و... توسط گروه پایش مربوطه در دست مطالعه است که به زودی منتشر خواهد شد. در مزرعه گوجه فرنگی که به روش آبیاری تیپ، آبیاری صورت می گرفت ولی مشکلاتی نیز مربوط به طراحی و ... وجود داشت .

نمائی از مشخصات طرح و داخل مزرعه اول

در مورد مزرعه دوم مورد بازدید که باغ سیب بود از روش آبیاری تشتکیو انتقال با لوله در سایه انداز درخت استفاده شده بود که سبب مصرف آب کمتری می گردد. البته بنظر میرسید در انتخاب این مکان بعنوان پایلوت بخاطر سن بالای درختان سیب و عملکرد پایین محصول دقت لازم به کار گرفته نشده بود.

خروجی چاه با همان دبی با لوله به سر نوارها انتقال میابد

نمائی از کارگزاری پارشال فلوم برای ارزیابی نتایج طرح

۱- معایب و مزایای طرح IPCM

مزایای طرح IPCM

۱) جلب نظر و مشارکت کشاورزان در راستای اجرای طرح

- ۲) ارتقای مهارت و توانمندی کشاورزان بر اساس اصول یادگیری و مشاهدات مزرعه ای با روش توسعه مشارکتی فناوری توسط خود کشاورزان
- ۳) افزایش بهره وری اقتصادی کشاورز
- ۴) امکان ترویج استفاده از ارقام جدید بذور در بین کشاورزان
- ۵) کاهش آب مصرفی در مزارع پایلوت (اجرای آبیاری پاییزه و زمستانه به منظور کاهش دوره‌های آبیاری در فصل کشت، اجرای آبیاری قطره‌ای، بارانی و اجرای آبیاری تشتکی در باغات)
- ۶) هزینه کمتر برای مصرف کود شیمیایی به دلیل کاربرد کود دامی در پاییز

معایب طرح

- ۱) دقت ناکافی در انتخاب مزارع پایلوت و مکانیابی طرح
 - ۲) عدم همکاری و هماهنگی بین بخشی و دستگاه‌های اجرایی
 - ۳) عدم امکان استفاده از دستگاه‌های کشاورزی مکانیزه به دلیل کوچک بودن قطعات
- ۲- نتیجه‌گیری و تحلیل اثربخشی:

این طرح با کمک‌های بین‌المللی در سطح حوضه آبریز دریاچه ارومیه و با هدف کلیدی کمک به احیاء دریاچه ارومیه آغاز شده است اما همانند هر طرح نوپایی نیاز به حمایت همه‌جانبه از سوی دستگاه‌های اجرایی دارد که در مزارع پایلوت مقرر، به اهداف تعیین شده، دست یافته شود و نیز مزارع دیگری در اجرای طرح اضافه گردیده و تمام کشاورزان منطقه با کاربرد برترین تکنولوژی‌های نوین در کشاورزی پایدار از ثمرات آن در سطح مزرعه و حوضه آبریز بهره‌مند گردند. ابتکار، خلاقیت و تعامل بیشتر کشاورزان در حوضه آبریز دریاچه ارومیه به منظور اجرای موفق طرح راهبرد کشاورزی پایدار (IPCM) بسیار ضروری می‌باشد. هر کشاورز با توجه به خصوصیت زمین زراعی و ترکیب تکنولوژی‌های طرح با موارد پیشنهادی کارشناسان می‌تواند به کاهش مصرف آب قابل ملاحظه‌ای دست یافته و افزایش سود اقتصادی را نیز به همراه داشته باشد. در کل بنا به بازدیدهای میدانی صورت گرفته، اجرای این طرح در مقیاس مزرعه‌ای سبب افزایش راندمان مصرف آب می‌گردد. به نظر می‌رسد در صورت همکاری سایر دستگاه‌های اجرایی با عوامل اجرایی این طرح به خصوص در مورد نصب کنترلهای هوشمند و تحویل حجمی آب اثرات قابل ملاحظه‌ای در میزان آب مصرفی در بخش کشاورزی مشاهده گردد. با توجه به استناد دارد بالای طرح در سطح مزرعه و مشارکت دادن مردم، امید است ستاد احیا دریاچه ارومیه با نظر حمایتی گسترش و ترویج طرح IPCM را در برنامه خود قرار دهد.